

तत्रेति नाटके ।

(२८१) यन्नाट्यवस्तुनः पूर्वं रङ्गविघ्नोपशान्तये ।
कुशीलवाः प्रकुर्वन्ति पूर्व्वरङ्गः स उच्यते ॥
प्रत्याहारादिकान्यङ्गान्यस्य भूयांसि यद्यपि ।
तथाप्यवश्यं कर्त्तव्या नान्दी विघ्नोपशान्तये ॥

अस्याः स्वरूपमाह ।

(२८२) आशीर्व्वचनसंयुक्ता नित्यं यस्मात् प्रयुज्यते ।
देवद्विजनृपादीनां तस्मान्नान्दीति सञ्ज्ञिता ॥
मङ्गल्यशङ्खचन्द्राञ्जकोककैरवशंसिनी ।
पदैर्युक्ता द्वादशभिरष्टभिर्व्वा पदैरुत ॥

अष्टपदा यथा । अनर्थराघवे “निष्प्रत्यूहमित्यादि” ॥
द्वादशपदा यथा मम तातपादानां पुष्पमालायां ।
“शिरसि धृतसुरापगे स्मरारावरुणमुखेन्दुरुचिर्गिरीन्द्रपुत्री ।
अथ चरणयुगानते स्वकान्ते स्मितसरसा भवतोऽस्तु भूतिहेतुः” ॥
एवमन्यत्र । “एतन्नान्दीति” कस्यचिन्मतानुसारेणोक्तं ।
वस्तुतस्तु “पूर्व्वरङ्गस्य रङ्गद्वाराभिधानमङ्गमिति” उच्यते ।
यदुक्तं । “यस्मादभिनयो ह्यत्र प्राथम्यादवतार्यते ।

“रङ्गद्वारमतो ज्ञेयं वागङ्गाभिनयात्मकमिति” ।

उक्तप्रकारायाश्च नान्द्या रङ्गद्वारात् प्रथमं नटैरेव कर्त्त-
व्यतया न महर्षिणा निर्देशः कृतः । कालिदासादिमहाकवि-
प्रबन्धेषु च ।